

Met een fragment uit een toespraak van Constant, gehouden in 1993, zal deze biografie worden afgesloten, omdat deze duidelijk laat zien, dat zijn strijdbare houding nog steeds aanwezig is evenals zijn scherpe analytische geest, waarmee hij het huidige klimaat van de kunsten doorgrondt. Dat Constant, in deze toespraak, een aantal rake verbanden legde, blijkt uit een boek dat in 1999 verscheen, waarin de rol van de CIA in de Culturele Koude Oorlog onderzocht en aangetoond is ³⁷.

De geschiedenis van de kunst is ook de geschiedenis van aanvallen op de kunst: verwoestingen, vandalisme, beeldenstormen en vervolgingen. Vooral in deze tijd, met verraderlijke middelen.

Onder de dictaturen van Hitler en Stalin heeft de kunst aan vernietigende vervolgingen blootgestaan. Iedere scheppende activiteit werd onderdrukt en het leven van de kunstenaar zelf ondraaglijk gemaakt. De totalitaire staat riep zichzelf als scheppend genie uit. Per decreet werd een pseudo-kunst in het leven geroepen en de vrije kunstenaar verbannen.

Maar in ballingschap of clandestien, toch vindt de kunst altijd nog ergens gehoor, enkele aanhangers of bewonderaars. Om de kunst totaal te vernietigen, moeten deze dus uitgeschakeld worden. Doelmatiger dan de kunstenaar op te sluiten, is het manipuleren van zijn publiek totdat dit geheel verdwijnt. Deze laatste methode zonder merkbaar geweld, is van economische aard en berust op een machtig propaganda-apparaat met een netwerk van talloze musea over de gehele wereld. Zo heeft men de anti-kunst gevestigd zien worden als de officiële kunst van onze tijd, met als onvermijdelijk gevolg: de demoralisatie van de kunstenaars ³⁸.

³⁷ Frances Stonor Saunders, *Who paid the Piper? The CIA and the Cultural cold War*, London 1999.

³⁸ toespraak door Constant gehouden tijdens een seminar, georganiseerd door Cercle d'Art in de buurt van Parijs in 1993.